

Брехня, яку зруйнував Свіфт

Джонатана Свіфта (1667—1745), священнослужителя й літератора, автора поем, дошкульних сатиричних памфлетів і великої книжки «Мандрі Гуллівера», дехто з сучасників мав за велику людину, що скривдила Творця. І не тому, що декан (настоятель) дублінського собору Святого Патрика наважився сумніватися в Його існуванні, а тому, що зміг тверезо й глузливо показати людству, наскільки безпідставними є його марні спроби пишатися собою.

Зарозумілість, жадібність, жага влади, корисливість, лицемірство, глупота, нерозсудливість і несправедливість у всій своїй потворності постали перед читачами й були висміяні так, як це не вдавалося нікому іншому.

Вільне слово, невичерпна вигадка й уципливий гумор завдали жорстокій і шаленій епосі страшного удару — з неї було зірвано блискучі покрови благопристойності, під якими виявилися порожнеча й ницість тих, хто перебуває при владі, продажність їхніх наближених та невігластво черні.

«Написано для загального вдосконалювання роду людського» — таким підзаголовком супроводжував

Свіфт один зі своїх памфлетів, і ці слова можна застосувати до всієї творчості англійського письменника. Його фантазія та винахідливість воістину невичерпні, на кожній сторінці «Мандрів Гуллівера» можна знайти десятки саркастичних натяків на події, що відбувалися насправді...

Та річ навіть не в цьому.

Роман «Мандри Гуллівера» і зараз лишається надзвичайно важливою книжкою, тому що кожен, хто не полінується уважно його прочитати, побачить світ зовсім іншими очима — без брехливих міфів і фальшивих масок.

Джонатан Свіфт народився в Ірландії, у родині, яка в роки громадянської війни, що спалахнула в Англії у XVII ст., перебралась із Кентербері до Дубліна. Його батько, дрібний судовий чиновник, помер іще до народження хлопчика, залишивши сім'ю у вкрай важкому становищі, і в дитинстві майбутній письменник повною мірою відчув страшенні злидні та відчай.

Виховував хлопчика його дядько Годвін, із матір'ю юний Джонатан зустрічався дуже рідко. Завдяки допомозі дядька Свіфтові вдалося закінчити школу та вступити до Трінті-коледжу Дублінського університету, з якого він виніс не тільки перший учений ступінь — бакалавра, — а й глибокі сумніви в мудрості сучасної йому науки.

Тим часом громадянська війна прийшла й до Ірландії, і Джонатан Свіфт вирушив до Англії, щоб стати секретарем відомого дипломата Вільяма Темпла. Темпл, сам видатний письменник, зміг гідно оцінити літературний талант свого помічника

і впродовж тривалих років допомагав йому та підтримував.

Саме тоді Свіфт упевнено входить у літературу — спочатку як поет, а потім і як автор блискучих сатиричних повістей-притч. Матеріал для них часто давали застільні бесіди гостей його покровителя, серед яких були вельможні достойники, аристократи й навіть сам король Вільгельм.

1692 р. Свіфт здобув ступінь магістра в Оксфорді, а за два роки одержав духовний сан і став парафіяльним священником англіканської церкви в глухому ірландському селищі Кілрут. Та ненадовго — незабаром він повернувся на службу до свого покровителя. За кілька років, по смерті Темпла, брак грошей змусив Свіфта шукати нову посаду.

Тривали ці пошуки так довго, що Свіфт устиг дуже близько познайомитися зі звичаями, що панували при англійському дворі. Лише 1700 р. його призначили служителем собору Святого Патрика в Дубліні — і цього-таки року він опублікував декілька яскравих, іронічних, гострих та безкомпромісних памфлетів. Як і решта творів письменника, вони виходили під різними псевдонімами, але в Ірландії не було людини, яка б не знала, хто їхній автор.

1702 р. Свіфт здобув ступінь доктора богослов'я. У цей час він часто приїжджав до Англії, у нього з'явилися знайомі в літературних колах.

1714 р. Свіфт став настоятелем собору Святого Патрика. Ця важлива церковна посада не тільки значно покращила його матеріальне становище, а й дала змогу боротися за політичну незалежність Ірландії — просто з церковної кафедри. І він скористався з неї для гнівних виступів проти неспра-

ведливості, що панувала в суспільстві, проти національного гноблення та релігійного фанатизму протестантів-пуритан.

Звертаючись до своїх співвітчизників-ірландців, Свіфт писав ось що: «Будь-яке керування без згоди тих, ким керують, — справжнісіньке рабство... За законами Бога, природи, держави, а також за вашими власними законами ви можете й мусите бути вільними людьми, як ваші брати в Англії».

Памфлет «Листи сукнаря», написаний 1724 р., закликав ірландців до бойкоту англійських товарів і англійської монети й миттю розлетівся по всій країні багатотисячним накладом. Британська влада призначила премію тому, хто викаже автора «зловмисного» памфлета, проте її так нікому й не дали. Судили друкаря «Листів сукнаря», однак присяжні його виправдали. Прем'єр-міністр запропонував англійському намісникові заарештувати «підбурювача», але відповіддю йому було таке: «Для цього знадобиться ціла армія».

Відтоді англіканський священик Джонатан Свіфт став у католицькій Ірландії національним героєм та лідером визвольного руху. Його портретами прикрашали вулиці Дубліна, і всюди, де він з'являвся, його вітали захопленими вигуками.

При соборі Святого Патрика настоятель заснував фонд допомоги мешканцям Дубліна, багато з яких були на межі розорення внаслідок грабіжницької політики англійської влади, причому Свіфт допомагав і парафіянам англіканської церкви, і католикам.

І водночас у його тихому кабінеті сторінка за сторінкою народжувалися «Мандри Гуллівера»...

1726 р. вийшли друком перші два томи роману, а за рік — іще два. Незвичайний сюжет, смілива

фантазія автора, дивовижно точні та продумані описи вражень героя про дивні народи — ліліпутів і велетнів, лапутян і гуїнггнмів — буквально заворожили читачів.

Найбільш наївні спочатку сприйняли книжку як правдивий життєпис, досвідченіші — як смішну й кумедну казочку, і лише небагато людей — найрозумніших — одразу здогадалися, що у фантастичних пригодах доктора Лемюеля Ґуллівера приховано глибокий сенс і нещадну сатиру на англійські звичаї, політику й закони. Вигадані Джонатаном Свіфтом слова «ліліпут» і «еху» невдовзі ввійшли до всіх європейських мов, зокрема до нашої.

Книжка, щойно з'явившись, мала шалений успіх, який можна порівняти тільки з успіхом роману Даніеля Дефо «Життя й неймовірні пригоди Робінзона Крузо», оприлюдненого на сім років раніше. За кілька місяців «Мандри Ґуллівера» тричі перевидавалися. Незабаром у всіх країнах Європи з'явилися переклади цієї книжки. Об'явилися наслідувачі, які намагалися продовжити дивовижні пригоди героя, але їхні імена тепер забуті, а слава Свіфта зростає щороку. В наш час «Мандри Ґуллівера» входять до ста найпопулярніших книжок у світі.

1729 р. письменникові було надане звання почесного громадянина Дубліна, на його честь був заснований «Клуб Сукнаря», який існує досі.

У народі переказували легенду про те, ніби Свіфт — нащадок давніх ірландських королів, що з'явився з метою відродити країну.

Авторитет настоятеля собору Святого Патрика був надзвичайно великий. Коли одного разу перед собором зібрався величезний натовп схвильованих містян, які нетерпляче очікували на передбачене

Королівська печатка... зображувала короля, який допомагає жебракові піднятися з землі.

*Хазяїн спостерігав за моїми діями
з великою цікавістю.*